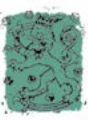

Liikuntajärjestöjen valtionavustusjärjestelmän kehittäminen ja tietopohjan vahvistaminen

Valtakunnallisille ja alueellisille järjestöille toteutetun kyselyn raportointi

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

Kati Lehtonen • Jarmo Mäkinen

**Liikuntajärjestöjen valtionavustusjärjestelmän kehittäminen
ja tietopohjan vahvistaminen**

Kati Lehtonen & Jarmo Mäkinen

Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 310

ISBN (pdf) 978-951-790-396-7

Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö LIKES

Jyväskylä 2015

Liikuntajärjestöjen valtionavustusjärjestelmän kehittäminen ja tietopohjan vahvistaminen

Valtakunnallisille ja alueellisille toteutetun kyselyn raportointi

Kati Lehtonen & Jarmo Mäkinen

LIKES-tutkimuskeskus 2015

TIIVISTELMÄ

- Kyselyyn vastanneiden järjestöjen palvelutoiminta on monialaista. Osa-alueet ovat samoja kuin lajiliitoilla, mutta mahdollista päällekkäistä toimintaa lajiliittojen ja muiden järjestöjen välillä ei voida arvioida sisällöllisten tietojen puuttuessa.
- Järjestöillä on puutteita jäsentiedoissa sekä hyvän hallintotavan, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden ohjeistuksissa.
- Järjestöt toivovat selkeämpiä valtionavustuskäytäntöjä, päätöksentekoprosesseja sekä seurantajärjestelmiä toiminnan tulosten osoittamiseksi.
- Järjestöjen toiminnassa painottuvat edunvalvontaan, vaikuttamiseen, palvelutoimintaan ja verkostojen rakentamiseen liittyvät tavoitteet, minkä vuoksi toiminnan arvioinnin mittarien asettaminen yhteismitalliseksi on vaikeaa eikä edes tarkoituksenmukaista. Järjestöjen toiminnan arviointi edellyttää tulevaisuudessa tavoiteohjauskeskustelukäytäntöjen kehittämistä avustuksen myöntäjän ja saajan välillä sekä järjestökohtaista seuranta- ja arviointia.
- Tulevaisuudessa on pohdittava, minkä tyyppisten järjestöjen osalta jäsentiedot ovat relevantteja toiminnan tulosten kannalta. Lisäksi järjestöjen uudistetulla luokittelulla toiminnan tarkoituksen ja kohderyhmien mukaan on mahdollista selkeyttää ristikkäisiin jäsenyyksiin liittyviä epätasällisyyksiä ja järjestöjen keskinäistä toimintaa.
- Järjestöjen yhteenlasketut toimintamenot olivat noin 65 miljoonaa euroa. Yhteenlasketuilla omilla tuloilla järjestöt rahoittaisivat näistä menoista noin puolet. Järjestökohtaisesti osuuden vaihtelu on kuitenkin erittäin suurta (0–103 %). Joukossa on kokonaan ”omillaan seisovia” järjestöjä, mutta useiden järjestöjen toiminta perustuu käytännössä valtion tukeen. Huomiota herättää myös käytäntö, jossa valtio rahoittaa *erikseen* sote-järjestöjen liikuntatoimintaa, joka muodostaa vain hyvin pienen osa niiden toiminnan kokonaisuudesta. Niiden pääasiallista toimintaa rahoittaa Raha-automaattiyhdistys (RAY).

SISÄLTÖ

1	Johdanto	2
2	Jäsentiedot.....	3
2	Liikunnan ja urheilun osuus talouden ja toiminnan kokonaisuudesta	4
3	Talous.....	5
5	Palvelut jäsenille	12
6	Toiminnan tarkoitus ja keskeiset kohderyhmät	14
7	toiminnan keskeiset tavoitteet.....	16
8	Keskeiset toiminnot ja niiden osuus toimintamenoista	17
9	Toiminnan mittarit	24
10	Hyvä hallintotapa, tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja antidoping-ohjelmat.....	25
11	Valtionavustusjärjestelmän kehittäminen.....	26
12	Johtopäätökset.....	27
	Lähteet	28
	Liitteet.....	29

1 JOHDANTO

Liikuntajärjestöjen valtionavustusjärjestelmän ja tietopohjan kehittämiseksi on tehty vuosien 2014 ja 2015 aikana kaksi valtakunnallisille ja alueellisille liikuntajärjestöille suunnattua kyselyä. Niiden toimeenpanosta ovat vastanneet opetus- ja kulttuuriministeriön liikunnan vastuualue ja valtion liikuntaneuvosto. Kyselyn teknisestä toteutuksesta, tulosten analysoinnista ja raportoinnista ovat vastanneet KIHU ja LIKES-tutkimuskeskus. Ensimmäinen, vuonna 2014 toteutettu kysely tehtiin lajiliitoille (Mäkinen ym. 2015).

Kesällä 2015 tehtiin vastaavan sisältöinen sähköinen kysely (liite 1) kaikille muille valtionavustusta saaville järjestöille (n=53). Kyselyyn vastasi 43 järjestöä. Kyselyyn vastaamattomat järjestöt on lueteltu liitteessä 2. Tässä raportissa käydään läpi kyselyn vastaukset tiivistetysti, koska kaikkia liikuntajärjestöjä koskevaa yleistä arvioinnin kehittämistä, tietopohjan vahvistamista ja niihin liittyen valtionavustusjärjestelmän kehittämistä on käsitelty laajasti lajiliittojen toimintaa käsitelleessä raportissa.

Analysoinnissa on hyödynnetty OKM:n (2015) käyttämää hallinnollista järjestöluokittelua (taulukko 1). Tämän lisäksi taloustietojen tarkastelussa ryhmät 1 ja 5 on yhdistetty järjestöryhmäksi ”valtakunnalliset järjestöt.”

TAULUKKO 1 Kyselyyn vastanneet järjestöt ryhmittäin.

Järjestöryhmä	Järjestöjä yht.	Vastanneet (n)
1. Olympiakomitea, Valo, Paralympiakomitea	3	3
2. Aluejärjestöt	15	13
3. Erityisryhmien liikuntajärjestöt	10	6
4. Koululais- ja opiskelijajärjestöt	4	3
5. TUL, Suomen Latu, SUH, FSI	4	4
6. Muut liikuntajärjestöt	17	14
Yhteensä	53	43

1 JÄSENTIEDOT

Kyselyyn vastanneesta 43 liikuntajärjestöstä lähes kaikilla on yhdistys- tai seurajäseniä (n=40). Henkilöjäseniä on kymmenellä järjestöllä. Erityisryhmien liikuntajärjestöillä ja OKM:n muiksi liikuntajärjestöiksi luokittelemilla järjestöillä jäsenpohja vaihtelee eniten tai niillä on sekä yhdistys- että henkilöjäseniä. Valtakunnallisia jäsenyhdistyksiä vastanneilla järjestöillä on yhteensä 259, alueellisia jäsenyhdistyksiä 233 ja paikallisia 7 479. Jäsenyhdistyksissä on yhteensä 1 844 182 henkilöjäsentä. Seitsemän järjestöä ei ilmoittanut henkilöjäsenmäärää. Jäsenmäärissä on merkittäviä päällekkäisyyksiä sekä henkilöjäsenten että jäsenjärjestöjen osalta, joten jäsenyystietoihin on suhtauduttava varauksella.

Seitsemäntoista järjestöä kerää tietoa vapaaehtoistoiminnastaan. Näiden järjestöjen jäsenyhdistysten ja -seurojen toiminnassa on mukana 71 340 vapaaehtoista. Järjestöjen omassa toiminnassa on vastaavasti mukana 5 215 vapaaehtoista. Vastanneista järjestöistä 37 kerää palaute- tai ohjaustietoa toimintansa tueksi erilaisten kyselyjen avulla. Sekä vapaaehtoistoimintaa kartoittavat kyselyt että palaute- ja ohjaustiedonkeruuseen liittyvät kyselyt toteutuksineen poikkeavat toisistaan merkittävästi, eikä järjestöillä ole yhtenäisiä tiedonkeruukäytäntöjä.

2 LIIKUNNAN JA URHEILUN OSUUS TALOUDEN JA TOIMINNAN KOKONAISUUDESTA

Järjestöjen ilmoitus liikunnan ja urheilun osuudesta talouden ja toiminnan kokonaisuudessa vaihteli 1–100 %:n välillä. Aluejärjestöistä yhtä lukuun ottamatta kaikki ilmoittivat liikunnan ja urheilun osuuden olevan järjestön toiminnasta 100 %. Eri-tyisryhmien liikuntajärjestöjen toiminnasta liikunnan osuus on SoveLi:ssa 100 % mutta muissa ryhmän järjestöissä vain 1–6 %. Näiden järjestöjen lisäksi myös luokituksessa 'Muut liikuntajärjestöt' olevilla toimijoilla liikunnan ja urheilun osuus on keskimääräistä pienempi ja etenkin vaihteluväli järjestöjen kesken on suuri.

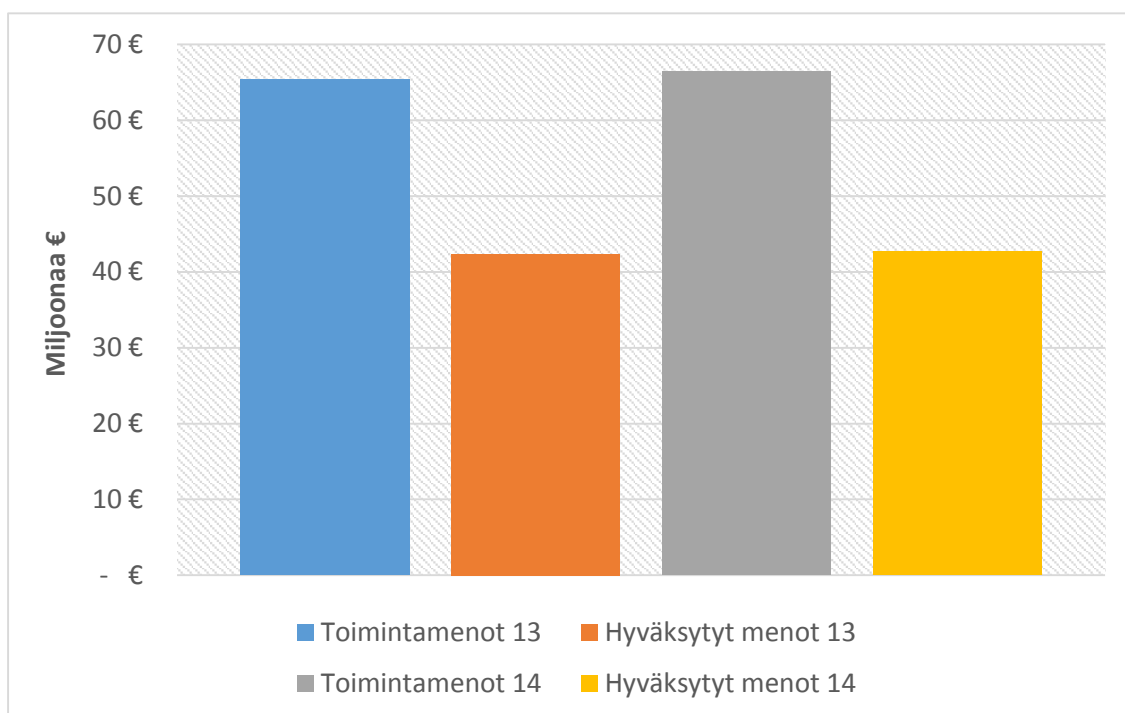
TAULUKKO 2 Liikunnan ja urheilun osuus järjestön talouden ja toiminnan kokonaisuudesta.

Järjestöryhmä	Keskiarvo	Minimi	Maksimi	Eos
Olympiakomitea, Valo, Paralympiakomitea	90	84	100	0
Aluejärjestöt (n=13)	99	90	100	0
Eri-tyisryhmien liikuntajärjestöt (n=6)	23	1	100	1
Koululais- ja opiskelijajärjestöt (n=3)	87	80	100	0
TUL, Suomen Latu, SUH, FSI	87	61	100	1
Muut liikuntajärjestöt (n=14)	69	7	100	2

3 TALOUS

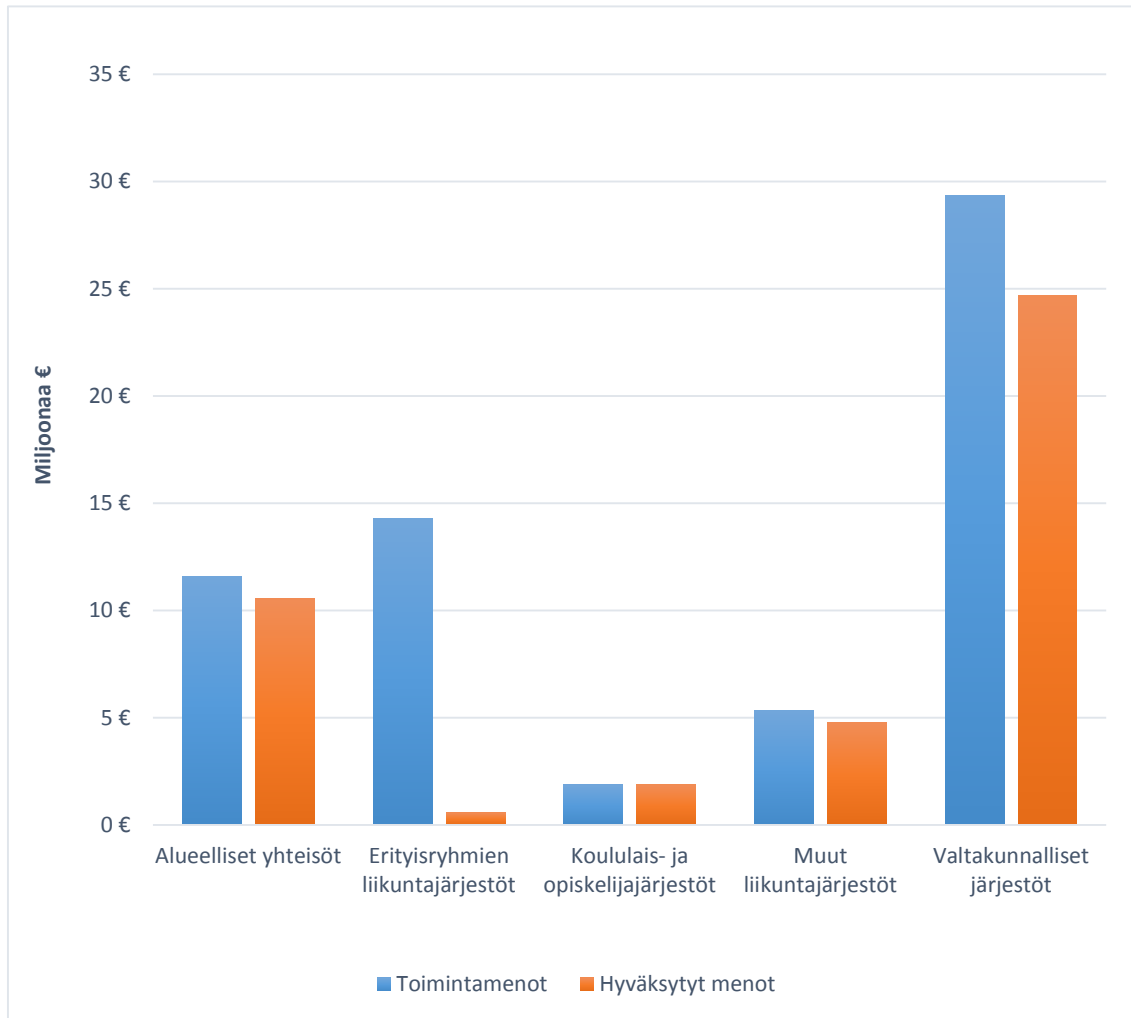
Kyselyssä tiedusteltiin järjestöjen taloustietoja vuosilta 2013 ja 2014. Vastanneiden järjestöjen yhteenlasketut toimintamenot ovat noin 65 M€ (kuvio 1). Luku sisältää erityisryhmien liikuntajärjestöjen koko toiminnan, ei pelkästään liikunnan osuutta.

KUVIO 1 Järjestöjen kokonaistoimintamenot vuosina 2013 ja 2014.

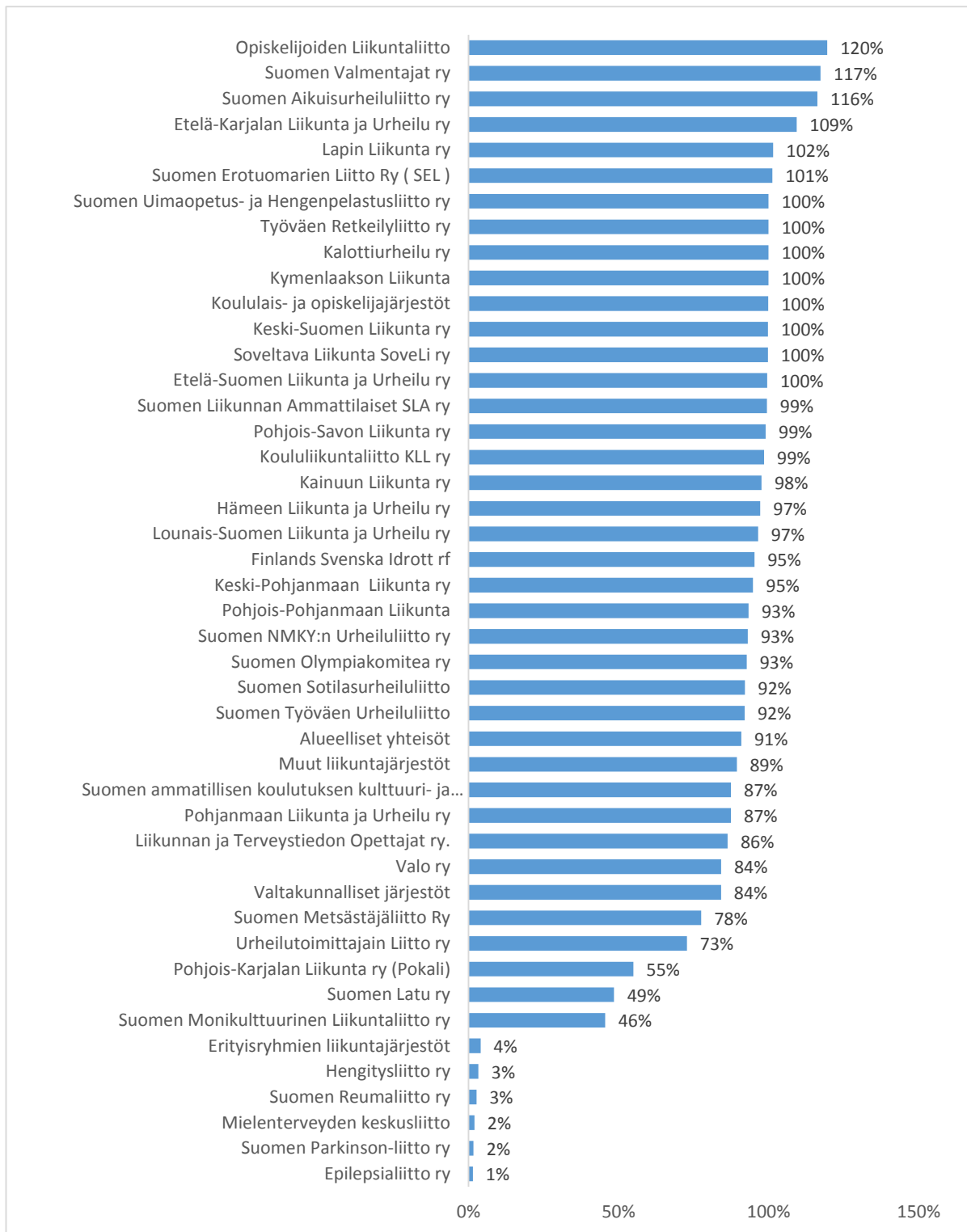
Kuviossa kaksi seuraavalla sivulla esitetään toimintamenojen ja hyväksytyjen menojen¹ suhde järjestöryhmittäin vuonna 2014. Kyselyyn vastanneiden järjestöjen yhteenlasketuista toimintamenoista on hyväksytty 68 %. Hyväksymisprosenttia laskevat oleellisesti erityisryhmien liikuntajärjestöt, joiden hieman alle 15 M€:n toimintamenoista on hyväksytty 0,6 M€ eli noin neljä prosenttia. Kaikkien järjestöjen hyväksymisprosentti ilman erityisryhmien liikuntajärjestöjä on 87 %.

¹ Järjestöjen kaikkia menoja ei hyväksytä automaattisesti valtionapuun oikeuttaviksi. Niistä vähennetään esimerkiksi kilpailujen järjestämisestä ja julkaisutoiminnasta, välitystoiminnasta, varainhankinnasta sekä liike- ja sijoitustoiminnasta aiheutuvat menot. Hakuvuoden valtionapuhje sisältää täydellisen luettelon niistä menoista, joita ei hyväksytä valtionavun perusteeksi.

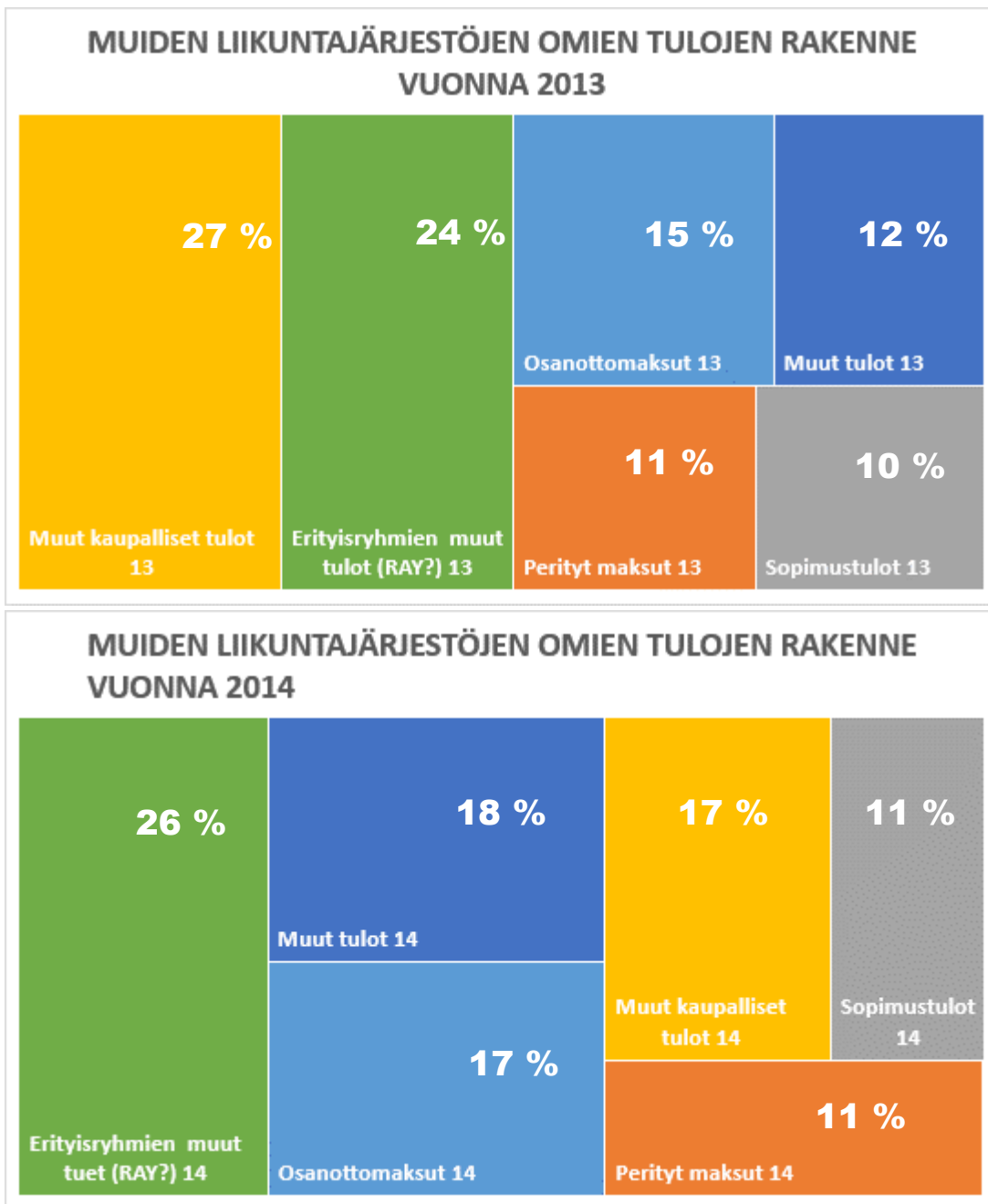
KUVIO 2 Kyselyyn vastanneiden järjestöjen toimintamenot ja hyväksytyt menot vuonna 2014.

Seuraavan sivun kuvion kolme korkeat hyväksymisprosentit osoittavat, että suurin osa järjestöjen toiminnasta kuuluu valtionavustuksen piiriin. Erityisryhmien liikuntajärjestöjen alhaiset hyväksymisprosentit johtuvat siitä, että liikunta muodostaa vain pienen osan niiden toiminnan kokonaisuudesta. Muutaman liikuntajärjestön hyväksymisprosentti on selkeästi alempi kuin muiden ja joidenkin järjestöjen hyväksymisprosentti ylittää sadan. Kyselystä ei löydy selitystä näihin poikkeamiin.

KUVIO 3 Hyväksytyjen menojen osuus kokonaismenoista järjestöittäin vuonna 2014.

Kyselyssä tiedusteltiin myös, miten järjestöt rahoittavat toimintaansa valtionavustusten lisäksi. Vastanneiden järjestöjen omat tulot olivat vuonna 2014 noin 32 M€, eli niillä rahoitettiin puolet yhteenlasketuista toimintamenoista. Tämä osuus laskee 42 prosenttiin, mikäli kyselyyn vastanneet erityisryhmien liikuntajärjestöt jätetään laskelman ulkopuolelle.

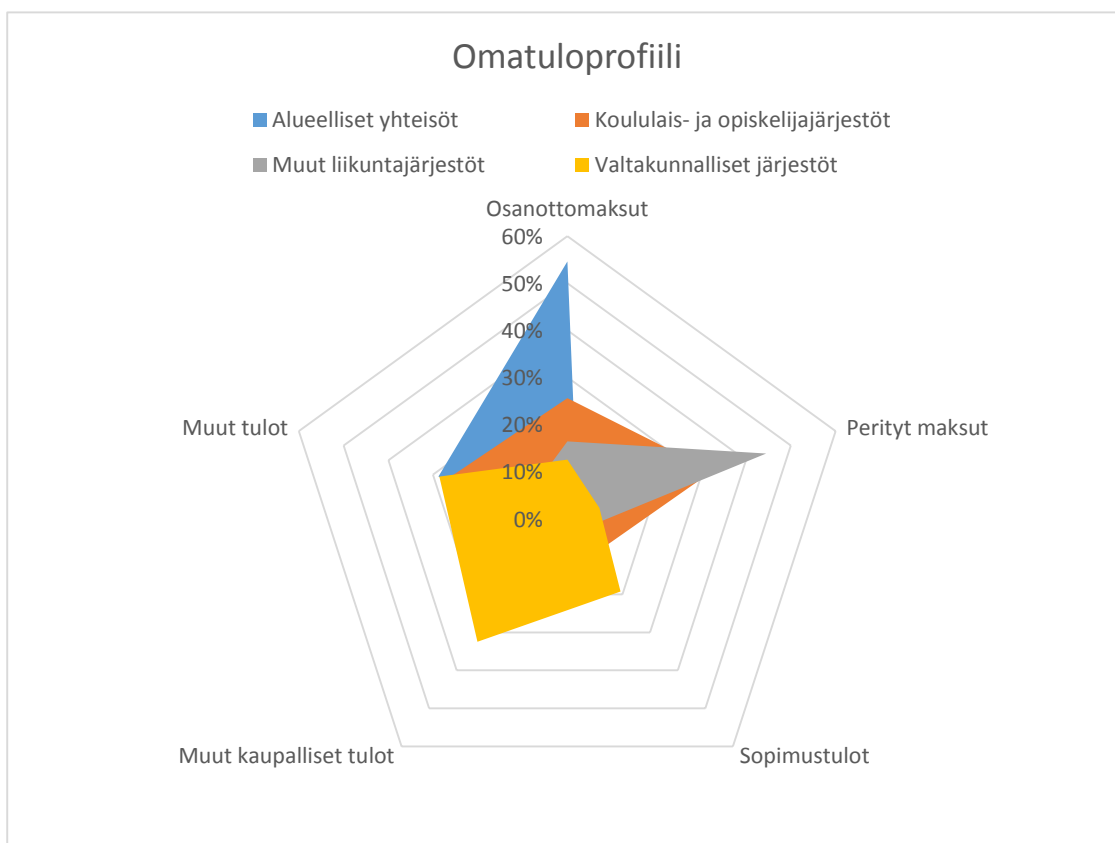

KUVIO 4 Omat tulot tulolajeittain.

Kuvio 4 kuvaa järjestöjen omien tulojen rakennetta vuosina 2013 ja 2014. Kuviota tulkittaessa pitää ottaa huomioon, että erityisryhmien liikuntajärjestöt ovat vastanneet tähän kysymykseen koko järjestökokonaisuuttaan ajatellen. Suhteelliset osuudet muuttuisivat melko paljon, mikäli nämä suuret järjestöt poistettaisiin tarkastelusta. Kuviossa 4 erityisryhmien liikuntajärjestöjen muut tuet on erotettu omaksi ryhmäkseen. Nämä muut tuet koostuvat RAY:n avustuksista, joten ne voidaan käsitellä enemmän julkiseksi tueksi kuin omiksi tuloiksi. Muut kaupalliset tulot ovat suurin varsinaisten omien tulojen ryhmä, kun huomioidaan molemmat vuodet. Pudotus

vuodesta 2014 vuoteen 2013 on kuitenkin ollut merkittävä ja johtuu lähes yksinomaan Reumaliitosta. Muita kaupallisia tuloja oli 5,4 miljoonaa euroa vuonna 2014. Näistä noin 80 prosenttia hankkivat Suomen Latu, Valo ja Suomen Metsästäjäliitto.

Osanottomaksuja kerättiin 5,3 miljoonan euron edestä vuonna 2014. Ne ovat yleinen tulonhankkimismuoto tässä tarkasteltaville järjestöille ja jakaantuvat tasaisemmin järjestöjen kesken kuin muut kaupalliset tulot. Muita maksuja perittiin noin 3,6 miljoonaa euroa vuonna 2014. Näistä 57 prosenttia keräsivät Suomen Latu ja Suomen Metsästäjäliitto. Sopimustuloja kerättiin puolestaan 3,7 miljoonaa euroa, josta Suomen Olympiakomitean ja Valon osuus oli 54 %.

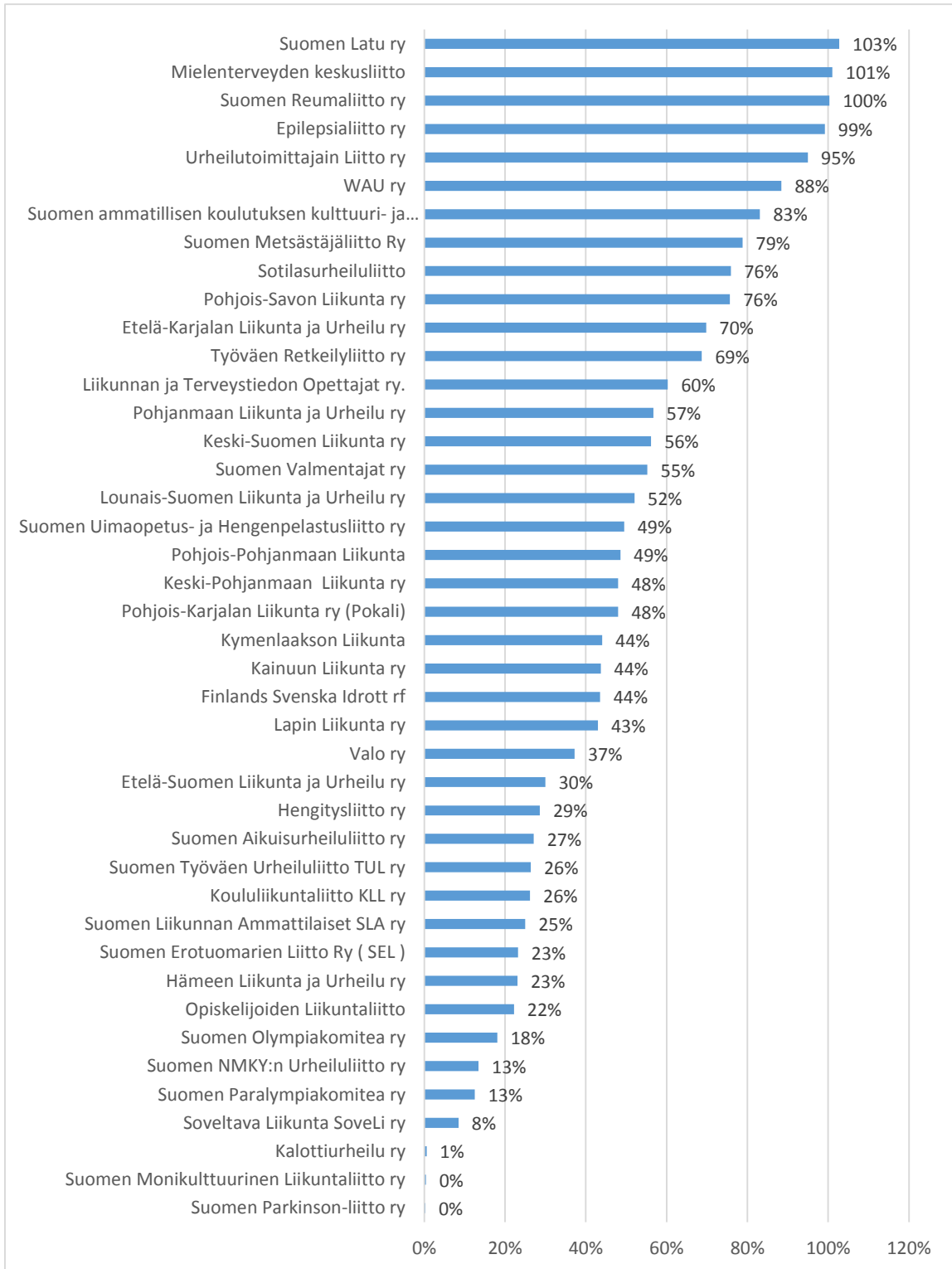

KUVIO 5 Omarahoitus tulolajeittain ja järjestöryhmittäin.

Kuviossa 5 on esitetty omien tulojen hankintaprofiili järjestöryhmittäin, lukuun ottamatta erityisryhmien liikuntajärjestöjä. Laskelman pohjana on kunkin tulolajin *suhteellinen osuus (%)* järjestön yhteenlasketuista omista tuloista, joten siinä ei huomioida järjestöjen toiminnan euromääräisiä eroja. Pääsylipputulot on jätetty kuviossa pois, koska niiden määrä on häviävän pieni. Kullakin järjestöryhmällä on omanlaisensa, muista poikkeava tulonhankintakärkensä. Alueelliset yhteisöt keräävät tuloja järjestämiensä tapahtumien osamaksuilla. Jäsenistöltään runsaiden muiden liikuntajärjestöjen tulonhankinnan kärkenä ovat puolestaan erilaiset maksut. Valtakunnalliset järjestöt puolestaan saavat omia tuloja yhteistyösopimuksista ja muista kaupallisista tuloista. Sen sijaan koululais- ja opiskelijajärjestöjen omien tulojen

hankinnassa ei ole selkeää kärkeä, vaan se jakautuu suhteellisen tasaisesti eri tulolajeille.

Seuraavan sivun kuviossa 6 on esitetty järjestöjen omarahoituksen osuus toimintamenoista vuonna 2014. Skaala on erittäin suuri vaihdellen 0–103 prosentin välillä. Osuudet laskevat melko tasaisesti suurimmasta osuudesta pienimpään, joten selkeästi vallitsevaa omatulo-osuustasoa ei ole. Säännönmukaisuutta omarahoituksen osuuteen tuo eniten se, että lähes kaikkien alueellisten yhteisöjen omatulo-osuus asettuu 40–60 prosentin välille.

KUVIO 6 Järjestöjen omarahoitusosuus.

5 PALVELUT JÄSENILLE

Liikuntajärjestöjen jäsenistölleen tarjoamat palvelut ovat monimuotoisia ja vaihtelevat järjestökohtaisesti. Yhteisiä, useilla järjestöillä toistuvia osa-alueita olivat monet talous-, hallinto- ja jäsenpalvelut sekä koulutukset ja erilaiset tapahtumajärjestelyt. Palvelut on ryhmitelty tässä kuuteen kategoriaan, jotka pohjautuvat lajiliittokyselyyn (Mäkinen ym. 2015) raportointiin.

Talous, hallinto- ja jäsenpalvelut. Talous ja hallintopalveluihin kuuluvat normaalit toimistopalvelut, lomakkeet ja asiakirjamallit sekä jäsenrekisteripalvelut. Lisäksi toimistotehtävinä huolehdittiin Gramex- ja Teosto-lajiliittosopimuksista ja niiden maksamisesta sekä vakuutuksista. Osa järjestöistä oli neuvotellut etuja jäsenistölleen (polttoaine- ja majoitusedut) ja osa subventoi jäseniään kokous- tai liikuntatilamaksuissa tai tarjosi esimerkiksi maksuttomia kokoustiloja. Jäsenpalveluiksi luokiteltiin myös erilainen konsultointi liittyen hankeavustuksiin, lausuntoihin, tapahtumien järjestämiseen ja järjestöjen verotukseen ja lainsäädäntöön.

Viestintä ja markkinointi. Järjestöjen viestintä käsitti jäsenlehdet ja -kirjeet sekä nettisivut. Järjestöt tarjosivat apua myös seurojen omaan viestintään, joista esimerkkinä mainittiin nettisivujen tekeminen.

Kilpailujen, tapahtumien ja leirien järjestäminen. Osa järjestöistä järjesti kilpailuja omille jäsenilleen ja osa toimi apuna kisajärjestelyissä alueellisesti tai paikallisesti. Koska kilpailutoiminta ei ole merkittävin järjestöjen toiminnan osa-alueista (vrt. lajiliitot), vastauksissa korostuivat erilaisten liikuntatapahtumien, seminaarien ja leirien järjestäminen joko yhdessä muiden kanssa tai yksittäisenä toimijana. Kategoriaan liitettiin myös järjestön jäsentapahtumat, joiden tavoitteeksi ilmoitettiin jäsenistön verkostoitumisen edistäminen.

Osaamisen kehittäminen ja koulutus. Koulutuksen järjestäminen ja ylipäätään osaamisen lisäämiseen liittyvät palvelutoiminnat olivat kyselyyn vastanneiden järjestöjen keskuudessa yleisin palvelutoiminnan muoto. Kategoriaan liitettiin sekä jäsenistölle järjestetyt koulutukset että yleiset koulutukset, joissa järjestö toimi koulutuksen järjestäjänä tai koordinaattorina.

Olosuhdetyö ja edunvalvonta. Järjestön toiminnan edunvalvonta ja olosuhdetyö raportoitiin yhdeksi melko keskeiseksi palvelutoiminnan osa-alueeksi. Esimerkkinä järjestöt mainitsivat kuntayhteistyön ja liikuntapaikkojen käyttöön liittyvän vaikuttamistyön.

Taloudellinen tuki ja palkitseminen. Taloudellinen tuki kohdistui mm. koulutukseen, tunnustuspalkintoihin, yksittäisiin toiminta-avustuksiin, tapahtumatukeen ja välinehankintoihin. Lisäksi käytössä oli koulutusseteleitä tai muuten subventoituja koulutuksia. Useilla järjestöillä oli käytössä myös palkitsemisjärjestelmä, kuten ansiomerkit ja gaala-illat. Yksittäiset järjestöt vastasivat lisäksi RAY-avustusten edelleen jakamisesta.

6 TOIMINNAN TARKOITUS JA KESKEISET KOHDERYHMÄT

Kyselyyn vastanneiden liikuntajärjestöjen toiminnan tarkoitus ja keskeiset kohderyhmät painottuivat pääpiirteittäin joko edunvalvontaan ja liikunta- ja kilpaurheilutoiminnan järjestämiseen tai edunvalvonta-, koordinaatio ja palvelutoiminnan järjestämiseen. Näiden kahden painopistealueen sisältä vastauksista oli löydettävissä viisi erilaista järjestöryhmää (taulukko 3).

TAULUKKO 3 Järjestöjen kohderyhmät ja jäsenistö.

Järjestöryhmä	Kohderyhmä ja/tai jäsenet	Esimerkki ko. ryhmään kuuluvasta järjestöstä
1) Liikunnan ja urheilun yleistä edunvalvontaa ja vaikuttamistyötä tekevät järjestöt	Koko väestö, muu urheiluyhteisö, yksittäiset urheilijat ja liikkujat, yhteiskunnalliset vaikuttajat	Valo-OK, Paralympiakomitea
2) Yhteistyö-, koordinaatio- ja palvelujärjestöt	Kohderyhmänä pääsääntöisesti omat jäsenjärjestöt. Järjestöjen tavoite on koordinoita ja kehittää pääasiassa oman jäsenistön toimintaa. Toiminta sektoroitunutta.	SoveLi
3) Harrasteliikunta- ja kilpaurheilujärjestöt	Toiminta lähellä lajiliittojen toimintaa, jäsenenä pääasiassa paikallisyhdistykset. Kohderyhmänä pääasiassa omat jäsenet ja jäsenyhdistykset.	SAUL, WAU, Kalottieurheilu
4) Aatteellista tai arvoperustaista toimintaa, kehittämistyötä tai tiettyä, määritelty erityistehtävää toteuttavat järjestöt.	Kohderyhminä esim. maahanmuuttajat, erityisryhmät tai liikunnan ammattilaiset. Tavoitteena näiden kohderyhmien edunvalvonta ja mahdollisen liikuntatoiminnan järjestäminen. Jäseninä valtakunnallisia ja paikallisia järjestöjä.	SEL, SLA, TUL, NMKY, erityisryhmien liikuntajärjestöt, koululais- ja opiskelijaliikuntajärjestöt
5) Alueellista vaikuttamistyötä tekevät ja liikunta-toimintaa organisoivat järjestöt	Kohderyhminä mm. urheiluseurat, kunnat, muut järjestöt ja alueelliset toimijat ja vaikuttajat.	Liikunnan aluejärjestöt

Vastausten perusteella löydettyjä viittä erityyppistä järjestöryhmää voi tulkita väljästi, ja ryhmissä on osittaisia päällekkäisyyksiä. Erityyppistä toimintaa toteuttavien järjestöjen kategorisointi olisi kuitenkin tärkeää mm. päällekkäisten toimintojen vähentämiseksi ja liikuntajärjestöjen eri roolien tunnistamiseksi. Järjestöjen itse määrittelemistä tavoitteista johdettavissa olevat järjestöryhmät helpottavat myös järjestöjen toiminnan tavoitteiden asettamista, tulosten arviointia ja sitä kautta toiminnan kehittämistä.

Ryhmässä yksi olevia järjestöjä ei voi olla montaa; tällä hetkellä niitä edustaa Valo-OK ja Paralympiakomitea. Näiden katto- tai keskusjärjestöjen toiminnan tavoitteena tulisi olla jäsenjärjestöjen sekä järjestäytyneen liikunnan ja urheilun yleinen edunvalvonta ja vaikuttamistyö valtakunnallisesti.

Ryhmässä kaksi ovat valtakunnallisten järjestöjen koordinaatio- ja/tai palvelujärjestöt. Ryhmän yksi tavoin näitäkään järjestöjä ei voi olla kovin montaa, vaan niiden tehtävä olisi toimia sektoroidusti kooten yhteen tiettyyn järjestöryhmään kuuluvat toimijat.

Ryhmään kolme on jaoteltu kilpailutoimintaa tai harrasteliikuntaa toteuttavat järjestöt, mutta toiminta ei ole kohderyhmältään tarkkaan rajattua.

Ryhmään neljä voisi luokitella mm. erityisliikuntajärjestöt sekä koululais- ja opiskelijaliikuntajärjestöt ja Suomen Liikunnan Ammattilaiset, koska näillä kaikilla on oma erityistehtävänsä, mutta jäsenistö poikkeaa ryhmän kaksi jäsenistöstä.

Ryhmän viisi muodostavat nykyiset liikunnan aluejärjestöt, jotka muodostavat selkeän yksittäisen ryhmittymänsä maantieteellisen jaon mukaisesti huolimatta järjestöjen toiminta-alueiden painopiste-eroista.

7 TOIMINNAN KESKEISET TAVOITTEET

Taulukkoon 4 koottuun luokitteluun on yhdistelty järjestöjen ilmoittamat 184 erillistä toiminnan tavoitetta kymmeneksi erilliseksi kohdaksi. Tavoitteet on laitettu järjestykseen sen perustella, kuinka yleisiä ne ovat. Kyselyyn vastanneiden järjestöjen ilmoituksen mukaan toiminnan tärkein tavoite sääntöjen ja/tai strategian mukaisesti on jäsenistön aktivointi ja uusien jäsenten hankkiminen ja/tai jäsenyhdistysten toimintaedellytysten parantaminen. Seuraavaksi tärkein tavoite on liikunnan ja urheilun aseman yleinen vahvistaminen ja vaikuttamistyö. Kolmanneksi tärkeimpänä tavoitteena järjestöillä on oman järjestön jäsenten etujen ajaminen. Järjestöillä on myös lukuisia yksittäisiä, järjestökohtaisia tavoitteita, jotka jäävät taulukossa olevien kymmenen eniten mainitun luokan ulkopuolelle.

TAULUKKO 4 Järjestöjen toiminnan keskeiset tavoitteet.

Toiminnan tavoite	Maininnat yht. (kpl)	Tärkeysjärjestys (1.=tärkein toiminnan tavoite)				
		1.	2.	3.	4.	5.
Jäsenistön aktivointi, toiminnan kehittäminen ml. jäsenyhdistykset ja seurat	34	14	9	7	2	2
Liikunnan ja urheilun aseman vahvistaminen, vaikuttaminen, asenteellinen työ	32	5	10	8	5	4
Jäsenistön etujen ajaminen	24	4	9	4	5	2
Liikunnan ja urheilun yleisen kehittäminen paikallisesti / alueellisesti	19	4	5	6	2	2
Järjestön aseman vahvistaminen liikunnan edistäjänä, järjestötyön kehittäminen	18	3	3	3	3	6
Tasa-arvoiset ja yhdenvertaiset liikunta- ja urheilumahdollisuudet	12	4	2	1	4	1
Koulutus ja sen kehittäminen	11	1	2	3	4	1
Verkostoituminen	8			1	5	2
Jäsenistön vuorovaikutuksen lisääminen	4	0	0	1	3	0
Menestys	4	2	1	0	0	1

Muut: yksittäisiä mainintoja eri luokissa (mm. viestintä, kannustavuus, varainhankinta, tapahtumien järjestäminen, vapaaehtoisuuden vahvistaminen, kansalaistoiminnan kehittäminen, syrjäytymisen riskien ehkäiseminen)

8 KESKEISET TOIMINNOT JA NIIDEN OSUUS TOIMINTAMENOISTA

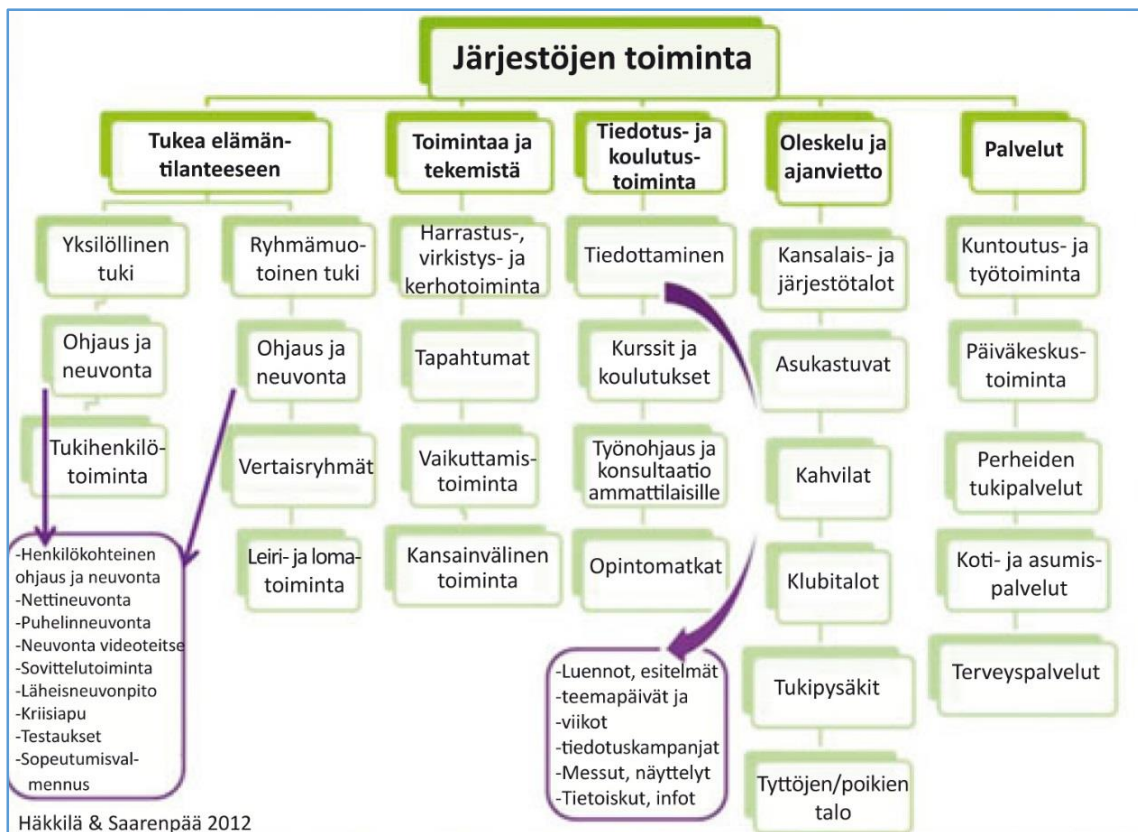
Liikuntajärjestöjä ja niiden toimintoja on jaoteltu lasten ja nuorten liikunnan, aikuisliikunnan sekä huippu- ja kilpaurheilun kategorioihin kahden viime vuosikymmenen ajan. Kriittisesti tarkasteltuna koko liikuntakulttuuria on peilattu vasten näiden kolmen ryhmän fyysistä liikuttamista (Aarresola & Mäkinen 2012, 88). Tätä voidaan pitää liian suppeana näkemyksenä. Valtakunnallistenkin järjestöjen resurssien käytön tarkastelu on kutistunut tähän, vaikka hyvin harva valtakunnallisista järjestöistä liikuttaa ihmisiä välittömästi. Valtakunnallisten järjestöjen kansainvälisyyteen, koulutukseen, kansalaistoimintaan, viestintään, jäsenpalveluihin ynnä muihin toimintoihin kulutetut resurssit on pitänyt vyöryttää, ainakin periaatteessa, näihin kolmeen kategoriaan valtiolle tehtävissä tiliselvityksissä. Tämä on onnistunut harvalta järjestöltä luontevasti, mutta sitäkin useampi on tuntenut tarvetta suunnata jos ei toimintaa niin ainakin tilitietoja valtion tulostavoitteiden mukaisesti.

Toimintojen etukäteisluokittelu on erityisen vaikeaa muiden järjestöjen kohdalla, jotka heijastavat koko liikuntakulttuurin kirjoa. Tämän vuoksi kyselyssä haluttiin lähestyä asiaa järjestöjen näkökulmasta:

Mitkä ovat järjestönne keskeisimmät toiminnan alueet (max 5 kpl)? Lisää myös arvioisi kunkin toiminta-alueen osuudesta (%) järjestönne toiminnan ja talouden kokonaisuudesta. Voitte käyttää omaa toiminnallista kokonaisuutta koskevaa ryhmittelytapaa.

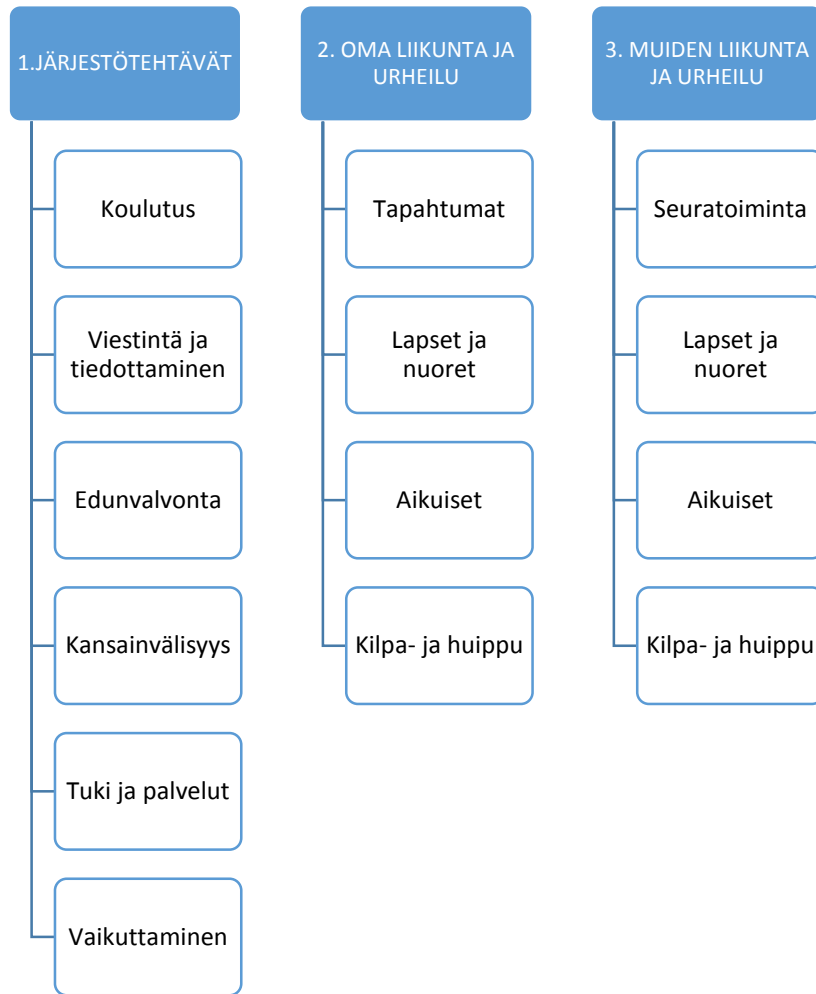
Kyselyyn vastanneista järjestöistä vain yksi (Suomen Sotilasurheiluliitto ry) jätti vastaamatta tähän kohtaan. Tämän lisäksi neljä järjestöä ei antanut nimeämilleen toimintoille prosenttiosuuksia toiminnan ja talouden kokonaisuudesta. Kaikki muut nimesivät toiminnot ja niille prosenttiosuudet. Kuuden järjestön antamat prosenttiosuudet jäivät alle sadan. Tämä voidaan tulkita loogiseksi vastaukseksi, koska pyydettiin nimeämään vain keskeisimmät, ei kaikkia toimintoja.

Eri tavalla nimetyt toiminnot tuli runsaasti mutta ei niin paljoa, että niiden tyypittely olisi käynyt mahdottomaksi. Tyypittelyn lähtökohdaksi otettiin sosiaali- ja terveysjärjestöjen (sote) toiminnan luokittelu (kuvio 7). Sen taustalla olevassa lähestymistavassa on haluttu kuvata järjestöjen konkreettista tekemistä mahdollisimman selkeästi niiden omasta näkökulmasta katsottuna (Tuorula & Häkkinen 2013, 7).

KUVIO 7 Sote-järjestöjen toimintaluokittelu.

Sote-järjestöjen luokittelusta valittiin aluksi useita luokkia, jotka vaikuttivat liikuntajärjestöille luontevilta. Tämän jälkeen kukin liikuntajärjestöjen nimeämä toiminto sijoitettiin johonkin näistä luokista. Seuraavassa vaiheessa etsittiin liikuntajärjestöjen nimeämistä toiminnoista yhteneväisyyksiä, jotka johtivat sote-luokituksesta poikkeaviin uusiin luokkiin. Samalla pyrittiin pääsemään eroon niistä luokista, joihin jäi hyvin vähän tapauksia. Apuna käytettiin koko ajan järjestöjen vastauksia muihin kysymyksiin ja järjestöjen internet-sivuilta löytyviä toiminnan kuvauksia. Lopulta syntyi ryhmittely, joka on esitetty kuviossa 8.

KUVIO 8 Liikuntajärjestöjen toiminnan ryhmittely.

Syntynyt ryhmittely poikkeaa melko paljon sote-järjestöjen toiminnan luokittelusta. Tähän on syynä se, että toimintojen erottelu kohderyhmän mukaisesti (lapset ja nuoret, aikuiset, kilpa ja huippu) on huomattavasti yleisempää liikuntajärjestöjen kuin sote-järjestöjen kohdalla. Sote-järjestöjen luokat vastaavat lähes poikkeuksetta mitä-kysymykseen kenelle-kysymyksen sijaan. Tämä on liikuntajärjestöjen kohdalla tietenkin seurausta perinteisistä tulosalue- ja toimialaluokitteluista, kuten edellä todettiin. Etenkin aluejärjestöt nimesivät toimintonsa ministeriön ylhäältäpäin tuottamien virallisten kategorioiden mukaisesti eikä sen mukaan, mitä ne sisällöllisesti tekevät eli esimerkiksi kouluttavat ja järjestävät tapahtumia.

Kuviossa 8 on kolme pääluokkaa. Perustavin ratkaisu oli siirtää kaikki suoraan tai epäsuorasti liikunnan järjestämiseen liittyvät toiminnot omiin pääluokkiinsa: oma liikunta ja urheilu (2) ja muiden liikunta ja urheilu (3). Osa järjestöistä on vastuussa liikunnan järjestämisestä itse (2). Ja (suurempi) osa mahdollistaa, suuntaa tai vaikuttaa jollain muulla tavoin muiden, kuten esimerkiksi jäsenjärjestöjensä järjestämään liikuntaan (3). Esimerkiksi Opiskelijoiden Liikuntaliiton pyrkimys edistää korkeakoulujen liikuntapalveluja kuuluu luokan 3 (muiden liikunta) kohtaan

'lapset ja nuoret'. Saman järjestön opiskelijoiden SM-kisojen koordinointi kuuluu luokan 2 (oma liikunta) kohtaan 'tapahtumat'.

Pääluokka 1 eli järjestötehtävät jäsentyy alaluokiksi sisältöjen tai mitä-tehtävien mukaisesti. Sitä vastoin liikunnan järjestämiseen liittyvät tehtävät jäsentyvät pääasiassa kohderyhmien tai kenelle-tehtävien mukaisesti (2 ja 3). Tämä ei ole loogisesti yhdenmukaista. Prosessien suuntaisia mitä-luokitteluja ja kohderyhmien suuntaisia kenelle-luokitteluja ei voi esittää yhdessä (kaksisuuntaisessa) taulussa. *Tämän vuoksi tässä läpikäytävä luokittelu voi olla vain välivaihe, joka heijastaa vastaajien kahta erilaista tapaa jäsentää toimintojaan.*

Taulukossa 5 on esitetty, millaisia prosenttiosuuksia eri toimintoluokat saivat, kun järjestöjen vastaukset ryhmiteltiin niihin. Sote-sektorille kuuluvia erityisryhmien järjestöjä ei otettu luokittelussa huomioon, koska haettiin pääasiallisesti liikuntaa edistävien järjestöjen toimintojen kokonaisuutta. Huomionarvoisinta taulukossa on alueellisten yhteisöjen johdonmukainen tapa jäsentää toimintonsa kohteiden mukaan. Taulukon mukaan yksikään niistä ei järjestäisi koulutusta, mikä ei tietenkään pidä paikkaansa. Muiden osalta järjestötehtävät ovat keränneet eniten mainintoja. Prosentteja ei ole laskettu yhteen, koska järjestöjen toiminnan volyymit ovat hyvin erilaisia.

TAULUKKO 5

Toiminnot järjestöittäin.

RYHMÄNIMI	JÄRJESTÖ	JÄRJESTÖTEHTÄVÄT					OMA LIIKUNTA				MUIDEN LIIKUNTA				
		Koulutus	Tiedottaminen ja viestintä	Kansainvälisyys	Edunvalvonta	Tuki ja palvelut	Vaikuttamistoiminta	Lapset ja nuoret	Aikuiset	Huiput	Tapahtumat	Seuratoiminta	Lapset ja nuoret	Aikuiset	Kilpa ja huippu
Valtakunnalliset järjestöt	Finlands Svenska Idrott rf		10 %				35 %			10 %		25 %		5 %	
Valtakunnalliset järjestöt	Suomen Latu ry		41 %		2 %		9 %	7 %							
Valtakunnalliset järjestöt	Suomen Olympiakomitea ry														
Valtakunnalliset järjestöt	Suomen Paralympiakomitea ry	10 %	20 %	10 %			20 %							40 %	
Valtakunnalliset järjestöt	Suomen Työvään Urheiluliitto TUL ry		15 %	5 %							20 %	30 %	30 %		
Valtakunnalliset järjestöt	Suomen Uimaopetus- ja Hengenp. ry	35 %	10 %			15 %	40 %								
Valtakunnalliset järjestöt	Valo ry					35 %	23 %				8 %	23 %	7 %		
	MAININTOJA YHTEENSÄ	2	5	2	1	2	1	4	1	0	1	2	3	2	2
Koululais- ja opiskelijajärjestöt	Koululiikuntaliitto KLL ry		15 %									60 %	25 %		
Koululais- ja opiskelijajärjestöt	Opiskelijoiden Liikuntaliitto	20 %		10 %			20 %			20 %		30 %			
Koululais- ja opiskelijajärjestöt	SAKU ry		17 %			61 %	22 %								
	MAININTOJA YHTEENSÄ	1	2	1	0	1	1	1	0	0	1	0	2	1	0
Muut liikuntajärjestöt	Suomen Sotilasurheiluliitto ry														
Muut liikuntajärjestöt	Kalottieurheilu ry			30 %			70 %								
Muut liikuntajärjestöt	Liikunnan ja Terveystiedon Opettajat ry.	40 %	30 %		10 %	20 %									
Muut liikuntajärjestöt	Suomen Aikuisurheiluliitto ry					25 %					75 %				
Muut liikuntajärjestöt	Suomen Erotuomarien Liitto Ry (SEL)	90 %	5 %							5 %					
Muut liikuntajärjestöt	Suomen Liikunnan Ammattilaiset SLA ry	100 %													
Muut liikuntajärjestöt	Suomen Metsästäjäliitto Ry	10 %	30 %		15 %							10 %	7 %		
Muut liikuntajärjestöt	Suomen Monikulttuurinen Liikuntaliitto ry		70 %			15 %	10 %	5 %							
Muut liikuntajärjestöt	Suomen NMKY:n Urheiluliitto ry		3 %	5 %		25 %						40 %	10 %		
Muut liikuntajärjestöt	Suomen Valmentajat ry	25 %	40 %		25 %	10 %									
Muut liikuntajärjestöt	Suomen Vapaaotteliitto											25 %	25 %	50 %	
Muut liikuntajärjestöt	Työvään Retkeilyliitto ry														
Muut liikuntajärjestöt	Urheilutoimittajain Liitto ry														
Muut liikuntajärjestöt	WAU ry														
	MAININTOJA YHTEENSÄ	5	6	2	2	1	5	2	1	0	1	1	3	1	3

TAULUKKO 5 (jatkoa) Toiminnot järjestöittäin.

RYHMÄNIMI	JÄRJESTÖ	JÄRJESTÖTEHTÄVÄT					OMA LIIKUNTA				MUIDEN LIIKUNTA				
		Koulutus	Tiedottaminen ja viestintä	Kansainvälisyys	Edunvalvonta	Tuki ja palvelut	Vaikuttamistoiminta	Lapset ja nuoret	Aikuiset	Huiput	Tapahumat	Seuratoiminta	Lapset ja nuoret	Aikuiset	Kilpa ja huippu
Erityisryhmien liikuntajärjestöt	Soveltava Liikunta Soveli ry		24 %			38 %	38 %								
	MAININTOJA YHTEENSÄ	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Alueelliset yhteisöt	Etelä-Karjalan Liikunta ja Urheilu ry										20 %	45 %	20 %	15 %	
Alueelliset yhteisöt	Etelä-Suomen Liikunta ja Urheilu ry										25 %	50 %	25 %		
Alueelliset yhteisöt	Hämeen Liikunta ja Urheilu ry										25 %	50 %	25 %		
Alueelliset yhteisöt	Kainuun Liikunta ry				30 %	20 %							35 %		15 %
Alueelliset yhteisöt	Keski-Pohjanmaan Liikunta ry						10 %			20 %	30 %	20 %	20 %		
Alueelliset yhteisöt	Keski-Suomen Liikunta ry										40 %	30 %	30 %		
Alueelliset yhteisöt	Kymenlaakson Liikunta										25 %	50 %	25 %		
Alueelliset yhteisöt	Lapin Liikunta ry											50 %	50 %		
Alueelliset yhteisöt	Lounais-Suomen Liikunta ja Urheilu ry		20 %								20 %	40 %	20 %		
Alueelliset yhteisöt	Pohjanmaan Liikunta ja Urheilu ry					15 %					30 %	30 %	25 %		
Alueelliset yhteisöt	Pohjois-Karjalan Liikunta ry (Pokali)				10 %						25 %	45 %	25 %		
Alueelliset yhteisöt	Pohjois-Pohjanmaan Liikunta					15 %	10 %				15 %	20 %	40 %		
Alueelliset yhteisöt	Pohjois-Savon Liikunta ry		20 %				20 %				20 %		20 %		
	MAININTOJA YHTEENSÄ	0	2	0	2	3	3	0	0	0	1	11	12	12	2
	KAIKKIEN MAININNAT YHTEENSÄ	9	16	6	6	8	11	8	3	1	5	15	21	17	8

Toimintojen kokoluokka saadaan selville, kun toiminnan suhteellisen osuuden lisäksi otetaan huomioon järjestön toiminnan volyymi. Tämä antaa suuntaa järjestöjen kokonaisvaikuttavuuden arvioinnille eri toimintojen läpi tarkasteltuna. Taulukko 6 on tiivistelmä laskelmasta, jossa toimintaprosentit on kerrottu kunkin järjestön toimintamenoilla vuonna 2014. Tässä vaiheessa laskelman tekeminen ei anna totuudenmukaista kuvaa. Siitä käy kuitenkin hyvin ilmi, miten paljon järjestöjen koerot vaikuttavat siihen, minkälaisen painotuksen tietyt toiminnot saavat kokonaisuutena.

TAULUKKO 6 Toimintoluokkien osuus toimintamenoilla painotettuina.

Toiminto	Osuus toimintamenoista	
	Euroa	Prosenttia
Järjestötehtävät		
Koulutus	1 299 685 €	2,0 %
Tiedottaminen ja viestintä	4 488 456 €	6,9 %
Kansainvälisyys	324 023 €	0,5 %
Edunvalvonta	872 429 €	1,3 %
Tuki ja palvelut	4 897 132 €	7,5 %
Vaikuttamistoiminta	3 187 297 €	4,9 %
Yhteensä	15 069 022 €	23,1 %
Oma liikunta ja urheilu		
Tapahtumat	462 258 €	0,7 %
Lapset ja nuoret	2 010 566 €	3,1 %
Aikuiset	286 634 €	0,4 %
Huiput	- €	0,0 %
Yhteensä	2 759 459 €	4,2 %
Panostus muiden järjestämään liikuntaan ja urheiluun		
Seuratoiminta	4 295 522 €	6,6 %
Lapset ja nuoret	9 278 588 €	14,2 %
Aikuiset	4 591 500 €	7,0 %
Kilpa ja huippu	793 780 €	1,2 %
Yhteensä	18 959 390 €	29,0 %
Toimintokokonaisuudet yhteensä	36 787 871 €	56,3 %
Kohdistamaton osuus	17 255 257 €	26,4 %
Prosenttiosuuksia ei ilmoitettu	11 328 797 €	17,3 %
Toimintamenot yhteensä	65 371 924 €	100,0 %

9 TOIMINNAN MITTARIT

Järjestöjen toimintaa kuvaavat mittarit on tiivistetty taulukkoon 7 suuruusjärjestykseen (1–10) mainintojen yhteismäärän (162) perusteella. Lisäksi taulukkoon on koottu kunkin mittarin yleisyys luokittelulla 1.–5. (1. = tärkein toimintaa kuvaava mittari).

Yleisin mittari on *Osallistujamäärä* joko tapahtumissa tai varsinaisessa toiminnassa. Se on myös tärkein mittari suurimmalla osalla järjestöistä (12). Toiseksi tärkein mittari on *Palvelutoiminta, yhteistyö ja verkostot sekä edunvalvonta*, joihin liittyviä mainintoja on yhteensä 23 kappaletta. Yhteensä 14 järjestöä arvioi, että kyseinen mittari kuvaa järjestön toimintaa parhaiten. Kolmanneksi yleisin mittari on koulutusvolyymi, johon luokiteltiin sekä koulutusten että koulutustoimintaan osallistuneiden määrä. Neljänneksi yleisin mittari on *Palautekyselyt*, joka on tiedonkeruun muoto eikä varsinainen toiminnan mittari. Järjestöjen näkemys palautekyselyjen merkityksestä on kaiken kaikkiaan kuitenkin myönteinen tieto, koska se kuvaa järjestöjen tiedonkeruun määrää ja yleisyyttä.

TAULUKKO 7 Tärkeimmät mittarit mainintojen perusteella.

Mittari	Maininnat yht. (kpl)	Tärkeysjärjestys (1.=tärkein mittari)				
		1.	2.	3.	4.	5.
Osallistujien määrä (tapahtumat ja/tai varsinainen toiminta)	29	12	7	5	3	2
Palvelutoiminta, yhteistyö ja verkostot, edunvalvonta	23	6	7	2	7	1
Koulutusvolyymi	20	1	10	3	5	1
Palautekyselyt	19	2	4	9	1	3
Järjestöjen palvelujen laatu	17	2	2	8	2	3
Talous	12	1	1	3	4	4
Jäsenmäärä	11	6	3	1	1	0
Medianäkyvyys	11	1	1	1	4	4
Menestys	7	2	0	1	3	1
Terveytensä kannalta riittävästi liikkuvien määrä, väestön liikunta-aktiivisuus	4	3	0	1	0	0

Muut: Yksittäisiä mainintoja eri luokissa (mm. tapahtumien, vapaa-ehtoisten, liikkujien / liikuntaryhmien määrä, henkilöstön työssä jaksaminen, naisten / tyttöjen osallistumismäärän lisääntyminen)

10 HYVÄ HALLINTOTAPA, TASA-ARVO, YHDENVERTAISUUS JA ANTIDOPING-OHJELMAT

Yhteensä 28 järjestöllä on hyvän hallintotavan ohjeistus, 37 on tehnyt toimenpiteitä tasa-arvon sekä yhdenvertaisuuden edistämiseksi, ja 11 järjestöllä on antidoping-ohjelma. Yksittäisenä isompana järjestöryhmänä aluejärjestöt ovat huomioineet keskimääräistä paremmin eri osa-alueet pois lukien antidoping-ohjelma, mikä johtuu toiminnan ei-kilpailullisuudesta niin aluejärjestöissä kuin monessa muussa järjestössä (taulukko 8).

TAULUKKO 8 Järjestöjen laatimat ohjeistukset ja/tai ohjelmat hyvän hallintotavan, tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja antidoping-työn edistämiseksi.

Järjestöryhmä	Hyvä hallintotapa	Tasa-arvo	Yhdenvertaisuus	Antidoping-ohjelma	Eos
Olympiakomitea, Valo, Paralympiakomitea	2	3	3	2	
Aluejärjestöt (n=13)	11	13	13	0	
Erityisryhmien liikuntajärjestöt (n=6)	5	4	5	2	
Koululais- ja opiskelijajärjestöt (n=3)	2	3	3	1	
TUL, Suomen Latu, SUH, FSI	4	4	4	2	1
Muut liikuntajärjestöt (n=14)	4	10	9	4	1
Yhteensä	28	37	37	11	2

Hyvän hallintotavan ohjeistuksessa on hyödynnetty mm. Suomen Liikunnan ja Urheilun tai Valon laatimaa ohjeistusta. Lisäksi hyvän hallintotavan ohjeistuksena mainittiin myös esimerkiksi hallitustasolla hyväksytty toimintaohje, johtamisjärjestelmä tai johtosääntö.

Tasa-arvoon liittyvissä toimenpiteissä järjestöt mainitsivat esimerkiksi molempien sukupuolten edustuksen hallitustyöskentelyssä, kilpailutoiminnan järjestämisen kummallekin sukupuolelle ja järjestön työntekijöiden tasa-arvoisen kohtelun palkkausjärjestelmään ja työtehtäviin liittyen. Tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvät toimenpiteet miellettiin vastauksissa osittain samoiksi, eikä tasa-arvoa käsitelty pelkästään sukupuolten välisenä tasa-arvona. Tämä näkyi vastauksissa esimerkiksi siten, että tasa-arvon edistämisenä mainittiin olosuhteiden kehittäminen kaikille liikkujille mahdollisiksi. Vastaavasti yhdenvertaisuuden edistämisenä järjestöt mainitsivat esimerkiksi nais- ja tyttöharrastajien huomioimisen toiminnassa.

Yhdenvertaisuuden edistämiseen liittyvinä toimenpiteinä järjestöt raportoivat mm. kilpailuoikeuden myöntämisen maahanmuuttajille ja sukupuolensa vaihtaneille; vammaisille, pitkäaikaissairaille ja eri ikäryhmille suunnatun toiminnan kehittämisen ja vähemmistöryhmien huomioimisen hallitustyöskentelyssä.

11 VALTIONAVUSTUSJÄRJESTELMÄN KEHITTÄMINEN

Lähes kaikki kyselyyn vastanneet järjestöt esittivät kehittämisehdotuksia valtionavustusjärjestelmään liittyen. Tiivistetysti keskeiset ehdotukset liittyivät hakuprosessin läpinäkyvyyteen, rahoituskausien pituuteen, ajankohtaan ja avustusmuotoihin sekä avustuskriteereihin.

Hakuprosessin läpinäkyvyyteen liittyvissä ehdotuksissa toivottiin selkeää seurantajärjestelmää, koska useilla vastaajilla oli kokemus siitä, että huolimatta toiminnan tulosten parantumisesta avustummäärissä ei ollut tapahtunut muutoksia. Nykyinen avustusjärjestelmä ei ole siten kannustava järjestöjen toiminnan kehittämisen kannalta. Yksittäisenä ehdotuksena esitettiin myös koulutuksen järjestämistä avustushakemusten ja tiliselvitysten tekemiseksi, koska vastaajan mukaan yhteisiä selkeitä toimintatapoja ko. asiakirjojen tekemiseksi ei ole olemassa. Nykyisin asiakirjoja tulkitaan eri tavoin ja näin ollen myös tulokset ja tiedot näyttävät erilaisilta, minkä vuoksi järjestöt voivat asettua epätasa-arvoiseen asemaan suhteessa koko avustusjärjestelmään.

Useiden järjestöjen toiveena oli, että koko hakuprosessi aikaistettaisiin, jolloin päätökset olisivat tiedossa ennen vuodenvaihdetta. Järjestöt toivoivat myös pidempiä rahoituskausia ja hankerahoituksesta luopumista. Isommat toiminta-avustukset tukisivat vastaajien mukaan toiminnan suunnitelmallisuutta ja mahdollistaisivat pidemmän tähtäimen suunnittelun. Osa vastaajista toivoi myös resurssien kohdentamista nykyistä paremmin suoraan liikkujille.

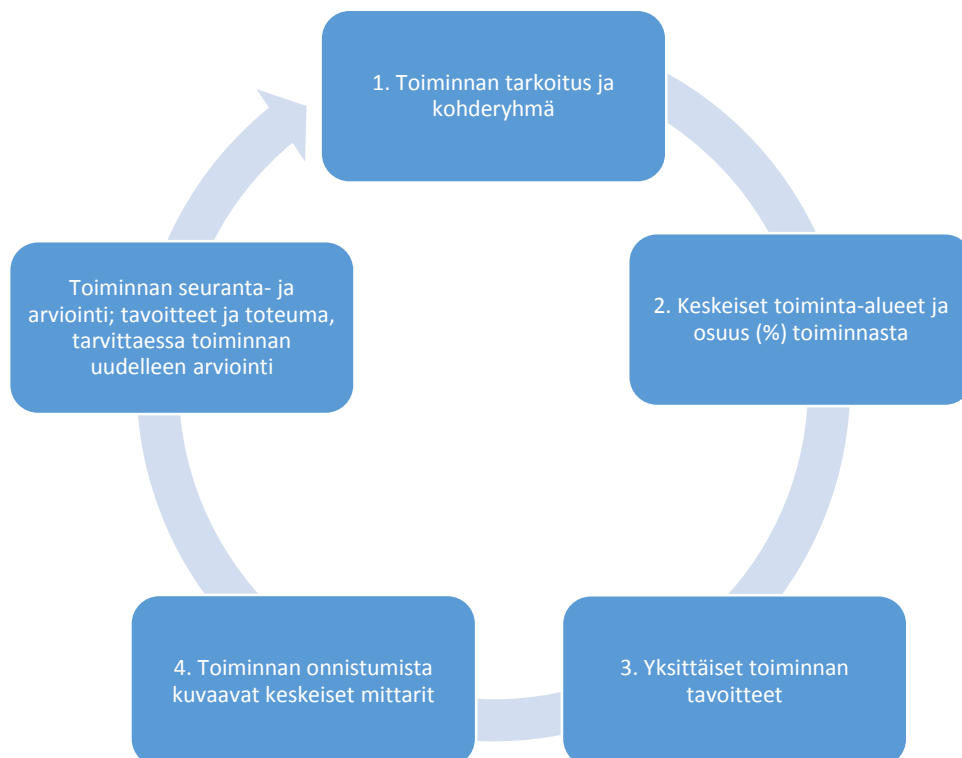
Järjestöjen heterogeisuus näkyi avustuskriteereitä koskevissa ehdotuksissa. Esimerkiksi niillä järjestöillä, joilla toiminta kohdentuu laaja-alaisemmin myös jäsenistön ulkopuolelle, toiminnan tuloksia ei voida vastaajien mukaan nykyjärjestelmällä riittävän hyvin osoittaa. Avustuskriteerien osalta toivottiin myös toiminnan monimuotoisuuden huomioimista, mikä edesauttaisi marginaalilajien tai pienimuotoisemman järjestötoiminnan säilymistä valtionavustuskelpoisena toimintana. Yksittäisinä ehdotuksina avustuskriteerien osalta toivottiin myös vapaaehtoistoiminnan ja uusien innovaatioiden kehittämistä ja laadullisten arviointikriteerien kehittämistä.

Yhteenvedona voidaan todeta, että järjestöjen toiminnan tavoitteiden heterogeisuuden vuoksi toiminnan tulosten osoittaminen ei tämän hetkisellä arviointisysteemillä onnistu parhaalla mahdollisella tavalla. Osalla järjestöistä toiminta painottuu palvelu- ja/tai edunvalvontatehtäviin, jolloin esimerkiksi jäsenistöä tai osallistujamääriä kuvaavat tulokset eivät sovellu tulosten arvioinnin perusteeksi. Tämän vuoksi tavoite- ja tulosohjauskeskustelukäytäntöjen kehittäminen on ensiarvoisen tärkeää (ks. esim. Stenvall & Kokkonen 2015), koska avustettavan järjestön toiminnan tavoitteita suhteessa saavutettuihin tuloksiin on mahdollista käydä läpi yksityiskohtaisemmin (OKM 2015). Tällöin on mahdollista myös vahvistaa valtionavustuspolitiikkaan oleellisesti liittyvää strategista ohjausta (ks. OKM 2014, 46).

12 JOHTOPÄÄTÖKSET

Järjestöjen keskeisen toiminnan tarkoituksen ja laajempien toiminta-alueiden pitäisi muodostaa pohja tarkennetuille tavoitteille ja niille asetetuille mittareille (kuvio 9). Toiminnan tarkoituksen ja yksittäisten toiminnan tavoitteiden välillä on vastuksissa osittaisia epäloogisuuksia, ja osa tavoitteista on abstrakteja. Tämän vuoksi toiminnan tulostittareita on vaikea laatia. Seuranta- ja arviointitietoa toiminnan kehittämiseksi ei myöskään ole riittävästi käytössä. Erityishaaste kyselyyn vastanneilla järjestöillä on konkretisoida edunvalvonta-, verkosto- ja palvelutoimintaan liittyvät tavoitteet toimenpiteiksi ja niitä kuvaaviksi mittareiksi.

Jatkossa tarvitaan myös uudenlainen järjestöluokittelu, joka huomioi sen, mitä järjestöt sisällöllisesti tekevät edistääkseen kohderyhmiensä liikuntaa tai liikuntakulttuuria. Tähän asti valtionavustusjärjestelmässä on keskitytty liikaa kohderyhmäperustaiseen ajatteluun, minkä vuoksi yksittäinen järjestö on nähty kokonaisuudessaan esimerkiksi lasten ja nuorten liikunnan edistäjänä. Järjestöjen toiminnallinen tarkastelu auttaisi paremmin huomioimaan sen, että yhden järjestön toimintakenttä voi koostua monesta tehtävästä, joita tehdään usealle kohderyhmälle. Tulevaisuudessa kohderyhmien lisäksi sekä järjestöjen että rahoittajan on kyettävä vastaamaan tarkemmin kysymykseen: *mitä järjestöt tekevät?*

KUVIO 9 Järjestöjen toiminnan kehittäminen: toiminnan tarkoituksesta tavoitteiden kautta seurantaan ja arviointiin.

LÄHTEET

- Aarresola, Outi & Mäkinen, Jarmo 2012. Liikuntajärjestöjen tulosohtaus. Teoksessa: Mäkinen J. (toim.) *Liikuntajärjestöjen toimialaselvitys*. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2012:6.
- Mäkinen, Jarmo; Aarresola, Outi; Frantsi, Janita; Laine, Kaarlo; Lehtonen, Kati; Lämsä, Jari; Saari, Aija & Vihinen, Tuomas 2015. *Liikuntajärjestöjen arvioinnin kehittäminen ja lajiliittokysely*. Jyväskylä: Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus KIHU.
- OKM 2014. *Valtionavustuskäytäntöjen ja vaikuttavuuden kehittäminen*. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:24.
- OKM 2015. Liikuntajärjestöjen valtionavustusten hakuohjeet 2015. Luettavissa http://www.minedu.fi/OPM/Liikunta/liikuntapolitiikka/avustukset/Liikuntajärjestöjen_toiminta-avustukset?lang=fi, viitattu 13.8.2015.
- Stenvall, Jari & Kokkonen, Jouko 2015. *Asiantuntijalausunto Valtakunnallisen liikunta- ja urheiluorganisaatio Valo ry:n toiminnasta valtionavustuspolitiikan näkökulmasta*. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2015:5.
- Tourula, Marjo & Häkkinen, Katja 2013. *Järjestötoiminnan luokittelu – ESKO-koordinaatiohanke*. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry. Luettavissa: http://www.soste.fi/media/136942_osahankkeiden_julkaisut_jarjtoiminnan.pdf

LIITTEET

LIITE 1 Kyselylomake

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

VALTION LIIKUNTANEUVOSTO
Statens idrottsråd

Kysely valtakunnallisille ja alueellisille liikuntajärjestöille

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja valtion liikuntaneuvosto toteuttavat kesän aikana selvityksen valtakunnallisten ja alueellisten liikuntajärjestöjen toiminnasta. Jo olemassa olevan tiedon hyödyntämisen lisäksi järjestöille toteutetaan kysely, jonka tavoitteena on muodostaa kattavampi nykytilan kuvaus järjestöjen toiminnasta. Kyselyn tuloksia hyödynnetään sekä järjestöjen avustuspolitiikan että tiedonkeruujärjestelmän kehitystyössä. Vastaavanlainen kysely on tehty lajiliitoille keväällä 2014.

Kysely koskee järjestöjen toimintaa vuosina 2013 ja 2014. Kaikkien valtionavustusta saavien järjestöjen odotetaan vastaavan kyselyyn **23.6.2015** mennessä. Kysymyksiin vastataan siten, kun se on järjestökohtaisesti mahdollista. Kyselyn laadinnassa, analyysissä ja systemaattisen seurannan luomisessa opetus- ja kulttuuriministeriö ja valtion liikuntaneuvosto tekevät yhteistyötä LIKES-tutkimuskeskuksen, Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskuksen sekä Suomen Vammaisurheilu ja -liikunta VAU ry:n kanssa.

Lisätietoja:

Valtioavustusjärjestelmän kehittäminen ja muut yleiset tiedustelut:

Opetus- ja kulttuuriministeriö: ylitarkastaja Hannu Tolonen, puh. 09-160 77031

Kyselyyn vastaaminen ja sisältöihin liittyvät tiedustelut: LIKES-tutkimuskeskus, tutkija Kati Lehtonen, puh. 020 7629 519 tai 050 0460 162

1. Järjestön nimi _____
2. Vastaajan tiedot
- Nimi _____
- Asema järjestössä _____
- Sähköposti _____

Järjestön jäsenistö ja sitä kuvaava tietopohja

3. Onko järjestöllänne yhdistys- tai seurajäseniä
- Kyllä
- Ei
4. Onko järjestöllänne henkilöjäseniä?
- Kyllä
- Ei
5. Kerääkö järjestönne palaute- tai ohjaustietoa toimintansa tueksi (esim. jäsenseuratytyväisyyskysely; sidosryhmäkysely tms.) tai onko järjestöllänne käytössä jokin laatujärjestelmä järjestön toiminnan tai seurojen/yhdistysten toiminnan arvioimiseksi?
- Kyllä
- Ei
6. Miten järjestönne kerää tietoja jäsenseuroistanne ja/tai -yhdistyksistä ja niiden henkilöjäsenten määrästä? _____
- _____
- _____
7. Mikä on viimeksi kerätyn tiedon mukaan järjestön jäsenyhdistysten ja jäsenyhdistysten jäsenten määrä?
- Valtakunnalliset jäsenyhdistykset: _____
- Alueelliset jäsenyhdistykset: _____
- Paikalliset jäsenyhdistykset: _____
- Jäsenyhdistysten henkilöjäsenet: _____

8. Millainen on ollut järjestön toiminnan oma rahoituspohja tulolajeittain vuosina 2013 ja 2014?

Rahoitus 2013

Järjestön kokonaismenot 2013: _____
Järjestön valtionapuhakemuksessa hyväksytyt menot 2013: _____
Osanottomaksut 2013: _____
Pääsymaksut 2013: _____
Järjestö- ja henkilöjäseniltä perittävät maksut 2013: _____
Sopimustulot yhteistyökumppaneilta 2013: _____
Muut kaupalliset tulot (esim. ilmoitus-, mainos- ja myyntitulot) 2013: _____
Muut omat tulot (esim. lahjoitukset, avustukset, keräykset) 2013: _____

Rahoitus 2014

Järjestön kokonaismenot 2014: _____
Järjestön valtionapuhakemuksessa hyväksytyt menot 2014: _____
Osanottomaksut 2014: _____
Pääsymaksut 2014: _____
Järjestö- ja henkilöjäseniltä perittävät maksut 2014: _____
Sopimustulot yhteistyökumppaneilta 2014: _____
Muut kaupalliset tulot (esim. ilmoitus-, mainos- ja myyntitulot) 2014: _____
Muut omat tulot (esim. lahjoitukset, avustukset, keräykset) 2014: _____

9. Kuvaa konkreettisesti järjestön tarjoamat palvelut ja avustukset jäseneseuroille ja -yhdistyksille.

_____
_____

10. Keräättekö tietoa jäseneseuroissa/-yhdistyksissä tai suoraan järjestönne järjestämässä toiminnassa mukana olevien vapaaehtoisten määrästä (vapaaehtoistyöllä tarkoitetaan tässä esimerkiksi hallitustyöskentelyä, talokootyötä, tapahtumien järjestämistä, tuomarointia)

- Kyllä
 Ei

11. Jos keräätte tietoa niin, kuinka paljon järjestönne toiminnan parissa oli mukana vapaaehtoistoimijoita vuonna 2014?

Vapaaehtoisten määrä jäseneseurojen/-yhdistysten toiminnassa: _____
Vapaaehtoisten määrä järjestön järjestämässä toiminnassa: _____

Järjestön toiminta valtionavustuspoliitikan näkökulmasta

12. Kuinka suuren osuuden liikunta ja urheilu (pois lukien kuntoutustoiminta) muodostaa järjestönne toiminnan ja talouden kokonaisuudessa (%) vuonna 2014?

13. Määrittele järjestönne toiminnan a) tarkoitus ja b) kohderyhmät.

---

14. Mitkä ovat järjestön sääntöjen ja/tai voimassa olevan strategian mukaan järjestön toiminnan keskeiset tavoitteet (max 5 kpl?)

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- 4) _____
- 5) _____

15. Mitkä ovat järjestönne keskeisimmät toiminnan alueet (max 5 kpl)? Lisää myös arviosi kunkin toiminta-alueen osuudesta (%) järjestönne toiminnan ja talouden kokonaisuudesta. Voitte käyttää omaa toiminnallista kokonaisuutta koskevaa ryhmittelytapaa.

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- 4) _____
- 5) _____

16. Mitkä mittarit kuvaavat järjestönne onnistumista parhaiten tärkeysjärjestyksessä (max 5 kpl)?

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- 4) _____
- 5) _____

17. Vapaa sana järjestön toiminnasta suhteessa valtionavustuspoliitikan painotuksiin.

---

18. Onko järjestöllänne hyvän hallintotavan ohjeistusta?

- Ei
- Kyllä

19. Jos järjestöllänne on hyvän hallintotavan ohjeistus, niin mitä se pitää sisäl-
lään?

---

20. Onko järjestönne tehnyt toimenpiteitä tasa-arvon edistämiseksi?

- Ei
- Kyllä

21. Jos järjestönne on tehnyt toimenpiteitä tasa-arvon edistämiseksi, niin min-
kälaisia?

---

22. Onko järjestönne tehnyt toimenpiteitä yhdenvertaisuuden edistämiseksi?

- Ei
- Kyllä

23. Jos järjestönne on tehnyt toimenpiteitä yhdenvertaisuuden edistämiseksi,
niin minkälaisia?

---

24. Onko liitolla antidoping-ohjelmaa?

- Ei
- Kyllä

25. Keskeiset muutosesitykset liikuntajärjestöjä koskevaan valtionavustuspo-
litiikkaan:

LIITE 2 Kyselyyn vastaamatta jättäneet järjestöt.

Järjestöt	Valtionavustus 2015 (€)
Suomen koulukotien urheiluyhdistys ry	2 000
Suomen Työpaikkaurheilu ry	4 000
Neuroliitto ry	46 000
Reserviläisurheiluliitto ry	50 000
Suomen CP-liitto ry	50 000
Suomen Sydänliitto ry	52 000
Etelä-Savon Liikunta ry	190 000
Päijät-Hämeen Liikunta ja Urheilu ry	191 000
Suomen Kuurojen Urheiluliitto ry	345 000
Suomen Vammaisurheilu ja -liikunta ry	1 525 000
Yhteensä	2 455 000